

PEDAGOGIK JARAYONDA QO'LLANILADIGAN INNOVATSIYALAR VA ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR

Maxmudov Abdurasul Nosirjon o'g'li

Namangan davlat universiteti

Annotatsiya: maqolada ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish asoslari ko'rsatib o'tilgan. “innovatsiya” va novatsiya tushunchalariga tavsif berilgan.

Kalit so'zlar: innovatsiya novatsiya, xorijiy tajribalar, yangi g'oyalar, “Rim klubi” noan'anaviy yondashuvlar, integratsiya, innovatsion ta'lim.

INNOVATIONS IN THE PEDAGOGICAL PROCESS AND ADVANCED FOREIGN EXPERIENCE

Mahmudov Abdurasul Nosirjon, NamSU

Annotation : the article shows the basics of effective use of innovative technologies in the educational process. The concepts of “innovation” and innovation are described.

Key words: innovation, novation, foreign, experiences, new ideas, “Roman Club” non-traditional approaches, integration, innovative education.

ИННОВАЦИИ В ПЕДАГОГИЧЕСКОМ ПРОЦЕССЕ И ПЕРЕДОВОЙ ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ

Махмудов Абдурасул Носиржонович, НамГУ

Аннотация: в статье показаны основы эффективного использования инновационных технологий в образовательном процессе. Описаны понятия «инновация» и новация.

Ключевые слова: инновации, новации, зарубежный опыт, новые идеи, «Римский клуб», нетрадиционные подходы, интеграция, инновационное образование.

Pedagogik jarayonda qo'llaniladigan innovatsion texnologiyalar o'z mohiyatiga ko'ra shaxsga individual yondashuv masalasini ilgari suradi. Shaxsning individualligiga asoslanish uning faolligini oshirish, qobiliyatlarining to'laqonli namoyon bo'lishini ta'minlash, ma'naviy-axloqiy va shaxsiy sifatlarini rivojlantirish sanaladi. Shu bilan birga innovatsion xarakterdagi pedagogik texnologiyalar har bir shaxs uchun tanlash va erkin rivojlanish imkoniyatini yaratishga xizmat qiladi. Innovatsion pedagogik texnologiyalar yordamida o'qitish tizimiga rivojlantiruvchi ta'lim g'oyalarini to'laqonli tatbiq etilishini asoslaydi. Mazkur ta'lim asosida shaxsni mustaqil, tanqidiy va ijodiy fikrlashga o'rgatish, individual rivojlantirish maqsadi ilgari suriladi. Natijada ta'lim jarayoni o'z-o'zidan ko'p darajali, tabaqalanishga asoslanib boradi.

An'anaviy ta'lim g'oyalariga ko'ra talabalarga bir xil talab qo'yilgan va uning bajarilishi majburiylik kasb etgan bo'lsa, endilikda har bir talabaning imkoniyati, qobiliyatiga tayangan holda “o'z rivojlanish hududi”ni yaratish ta'minlanadi. Buning mohiyati shundan iboratki, har bir talabaning imkoniyati, qobiliyati har tomonlama, chuqur o'rganilgan holda uning uchun istiqbol individual rivojlanish dasturi ishlab chiqiladi.

Innovatsion texnologiyalar ilmiy-texnikaviy taraqqiyotning mahsuli bo'lib, ular “pedagogika” va “texnologiya” tushunchalarining o'zaro integratsiyasi asosida paydo bo'lgan.

Bugungi kunda ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanishga nisbatan katta talab qo'yilmoqda. Jamiyatda yuqori malakali kadrlarni tayyorlashga bo'lgan ehtiyoj mavjud bo'lgan, uni qondirish masalasi tobora dolzarflik kasb etayotgan bir vaqtda kafolatlangan ta'lim xizmatlarini tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi. Kafolatlangan, samarali natijaga asoslangan ta'lim tizimigina malakali kadrlarni tayyorlab bera oladi.

Shu sababli ayni vaqtda pedagogik texnologiyalarni yanada takomillashtirish, innovatsion xarakterdagi texnologiyalarni yaratish va ularni ta'lim amaliyotida samarali, faol qo'llash talab etilmokda. O'rni kelganda aytib o'tish lozim, tarbiya jarayonining mohiyatini yoritadigan, shaxs tarbiyasini tashkil etishda samarali bo'lgan innovatsion texnologiyalar hali yetarli darajada ishlanmagan. Mavjud texnologiyalarning ayrimlarida esa aniqlik yetishmaydi. Qolaversa, pedagogning mahoratiga, yuksak darajada kasbiy kompetentlikka ega bo'lishiga nisbatan talablar keskin oshib bormoqda. Shu sababli bugungi kun o'qituvchisi nafaqat o'zini ruhan boshqara olishi, notiqlik mahorati va boshqara olish qobiliyatiga ega bo'lishi bilan birga talabalarninig ruhiy holatini to'g'ri baholay olish iqtidoriga ham ega bo'lishi zarur. Mazkur zaruriyat o'z-o'zidan har bir o'qituvchining o'z ustida izchil mehnat qila olishini taqozo etadi.

Turli davrlarda ham pedagogik jarayon ijtimoiy taraqqiyot bilan uyg'un holda rivojlanar ekan, muayyan o'zgarish va yangilanishlarga nisbatan ehtiyoj sezgan. Innovatsion texnologiyalar bu boradagi ehtiyojni qondira olish imkoniyatiga egaligi bilan ahamiyatli sanaladi. Bu turdagi texnologiyalar ta'lim sifatini yaxshilash, samaradorligini oshirish hamda tarbiya jarayonini muvaffaqiyatli tashkil etish uchun xizmat qiladi.

Innovatsion xarakterga ega pedagogik texnologiyalarning amaliy-didaktik va texnik imkoniyatlari haqida so'z yuritish dastlab “innovatsiya” tushunchasi mohiyatini anglab olishni taqozo etadi.

Lug'aviy jihatdan **“innovatsiya”** (“innovation”) tushunchasi ingliz tilidan tarjima qilinganda “yangilik kiritish” degan ma'noni anglatadi. Mazmunan esa tushuncha negizida “innovatsiya” tushunchasi muayyan tizimning ichki tuzilishini o'zgartirishga qaratilgan faoliyatni ifodalaydi.

Innovatsiyalarning asosiy ko'rinishlari quyidagilar sanaladi: - yangi g'oyalar; - tizim yoki faoliyat yo'nalishini o'zgartirishga qaratilgan aniq maqsadlar;- noan'anaviy yondashuvlar;- odatiy bo'lmagan tashabbuslar; - ilg'or ish uslublari.

Ta'lim innovatsiyalari – ta'lim sohasi yoki o'quv jarayonida mavjud muammoni yangicha yondashuv asosida yechish maqsadida qo'llanilib, avvalgidan ancha samarali natijani kafolatlay oladigan shakl, metod va texnologiyalar.

Ta'lim innovatsiyalari “innovatsion ta'lim” deb ham nomlanadi. “Innovatsion ta'lim” tushunchasi birinchi bor 1979 yilda “Rim klubi”da qo'llanilgan.

Ular: Faoliyat yo'nalishiga ko'ra: pedagogik jarayonda yoki ta'lim tizimini boshqarishda qo'llaniladigan innovatsiyalar.

Kiritilgan o'zgarishlarning tavsifiga ko'ra: radikal, modifikatsiyalangan hamda kombinatsiyalangan innovatsiyalar.

O'zgarishlarning ko'lamiga ko'ra: tarmoq, modul va tizim innovatsiyalari.

Kelib chiqish manbaiga ko'ra: jamoa tomonidan bevosita yaratilgan yoki o'zlashtirilgan innovatsiyalar.

Ta'lim tizimida yoki o'quv faoliyatida innovatsiyalarni qo'llashda sarflangan mablag' va kuchdan imkon qadar eng yuqori natijani olish maqsadi ko'zlanadi. Innovatsiyalarning har qanday yangilikdan farqi shundaki, u boshqarish va nazorat qilishga imkon beradigan o'zgaruvchan mexanizmga ega bo'lishi zarur.

Barcha sohalarda bo'lgani kabi ta'limda ham “novatsiya”, “innovatsiya” hamda ularning mohiyatini ifodalovchi faoliyat to'g'risida so'z yuritiladi.

Agar faoliyat qisqa muddatli, yaxlit tizim xususiyatiga ega bo'lib, faqatgina tizimdagi ayrim elementlarni o'zgartirishga xizmat qilsa u novatsiya (yangilanish) deb yuritiladi. Bordi-yu, faoliyat ma'lum kontseptual yondashuv asosida amalga oshirilib, uning natijasi muayyan tizimning rivojlanishiga yoki uni tubdan o'zgartirishga xizmat qilsa, u holda u innovatsiya (yangilik kiritish) deb ataladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- 1.Drapeau Patti. Sparking student creativity (practical ways to promote innovative thinking and problem soving). – Alexandria – Virginia, USA: ASCD, 2014.
- 2.Сластенин В.А., Исаев И.Ф., Шиуанов Е.Н., Педагогика. Москва, Академиуа, 2015.
- 3.О'.J.Yo'ldoshev Umumiy pedagogika. Darslik. Toshkent. Fan va texnologiyalar. 2019